અમે આ મટીરીયલ ધોરણ 5 થી ધોરણ 12ની ગુજરાતીને અને ગુજરાત ભાષાનિયામક કચેરી ગાંધીનગર દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ " ભાષા વિવેક " નામની બૂકને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર કરેલ છે, જે તમને ખુબજ ઉપયોગી થશે.

ભાષા વિવેક રૂઢિપ્રયોગો

1. અક્કલનું ઓથમીર	:	બુદ્ધિ વિનાનું
2. અગસ્ત્યના વાયદા	:	લાંબા સમયના વાયદા,પુરા ન થાય તેવા વાયદા
3. અડધી રાતે	:	ભારે અગવડને વખતે,કટોકટીની પળે
4. અન્નજળ ઊઠવું	:	જીવવા જેવી સ્થિતિ ના હોવી
5. આકાશ તૂટી પડવું	:	ઓચિંતી આપત્તિ આવવી
6. આંગળીથી નખ વેગળા	:	ભેદભાવ હોવો
7. ઉચાળા ભરવા	:	ઘરવખરી લઇ પલાયન થઇ જાવું
8. ઊંધા પાટા બાંધવા	:	અવળું સમજવું
9. ઓછું આવવું	:	મન દુભાવું
10. કક્કો ખરો કરવો	:	પોતાની વાત પરાણે કબુલ કરાવવી
11. કાચું સોનું	:	અત્યંત ફળદાયી
12. કાન ઉઘાડવા	:	સાચી સ્થિતિ જણાવી કે સમજાવવી
13. કાન ફૂંકવા	:	ખોટું કહીને ચડાવવું
14. કાનનું કાચું	:	ભરમાવે તેમ ભરમાય તેવું
15. કાંડા કાપી આપવા	:	કબુલાત કરી આપવી,લખી આપવું
16. કૂવામાનું દેડકું	:	સંકુચિત વિચારસરણી વાળું
17. કોણીએ ગોળ લગાડવો	:	પોતાનું કામ સાધવા લાલચ આપવી
18. ખબર લેવી	:	ખુબ ઠપકો આપવો
19. ખાડામાં ઉતારવું	:	નુકસાન કરવું
20. ખાતર પર દીવેલ	:	નુકસાન માં વધુ નુકસાન
21. ગણેશ માંડવા	:	આરંભ કરવો
22. ગરદન મારવી	:	ભારે નુકસાન કરવું
૨૩. ગાલે તમાચો મારી મો લાલ કરવું	:	સુખી હોવાનો દેખાવ કરવો
24. ગોળના પાણીએ નહાવું	:	છેતરાવું
25. ઘાસ કાપવું	:	નકામી મહેનત કરવી
26. ઘોળીને પી જવું	:	ગણકારવું નહિ

www.gkgrip.com

27. ચશમપોશી કરવી	:	દીઠું અદીઠું કરવું
28. ચાર દિવસની ચાંદની	:	થોડા સમયનું સુખ
29. ચાલતી ગાડીએ ચડી જાવું	:	વધુમતિમાં જોડાઈ જવું
30. ચીનનો શાહુકાર	:	પાકો ગઠીયો
31. ચોટલી હાથમાં આવવી	:	દાવપેચમાં આવવું
32. ચૌદમુ રતન	:	મારપીટ
33. છક્કા છૂટી જવા	:	અત્યંત ગભરાઈ જવું
34. છાણે વીંછી ચડાવવો	:	ઉશ્કેરવું,ખોટું ઉત્તેજન આપવું,જાહેર થાય તેમ કરવું
35. છાતી ઠોકીને કહેવું	:	હિંમતપૂર્વક-વિશ્વાસપૂર્વક કહેવું
36. જમીન પર પગના મુકવો	:	ખુબજ જડપથી ચાલવું,ગર્વથી બહેકી જવું
37. જળ મુકવું	:	પ્રતિજ્ઞા લેવી
38. જીવ ઉંચો થવો	:	ચિંતા થવી,ઉચાટ થવો
39. ટકાનું ત્રણ શેર	:	તદ્દન સસ્તું
40. ટાઢા પાણીએ ખસ જવી	:	વગર મુશ્કેલીએ સંકટ જવું
41. ઠંડે પાણીએ નાહી નાખવું	:	આશા છોડી દેવી
42. ઠોકર વાગવી	:	સાચું ભાન થાય તેવી મુશ્કેલી આવવી
43. ડંકો વગાડવો	:	યશસ્વી કાર્ય કરી બતાવવું
44. તડકો છાયડો વેઠવો	:	સુખદુઃખ સહન કરવા
45. તેલ કાઢવું	:	થાકી જાય તેવી રીતે કામ લેવું
46. દાઢીમાં હાથ ઘાલવો	:	ગરજ પૂર્વક મદદ માગવી,ખુશામત કરવી
47. દાંત ખાટા કરવા	:	ત્રાસી જાય એટલે સુધી થકવીને ના ફાવવા દેવું
48. દાંતે તરણું લેવું	:	લાચારી બતાવવી,હાર કબુલ કરવી,દીનાતાથી શરણે જવું
49. નાડ પકડવી	:	ખરૂં કારણ જાણવું
50. પગ ઉપર ઉભા રહેવું	:	પગભર થવું,આત્મનિર્ભર થવું
51. બારમો ચંદ્ર	:	ભારે વિરોધ,શત્રુતા
52. મગજમાં ઊતરવું	:	સમજાઈ જવું
53. રજનું ગજ કરવું	:	વધારીને વાત કરવી
54. લોઢાના ચણા ચાવવા	:	મુશ્કેલ કાર્ય કરવું
55. વળે વળ ઉતારવો	:	બંધબેસતી ગોઠવણી કરવી
56. સીસામાં ઉતારવું	:	ભોળવીને ફસાવું
57. હાથ લાંબા હોવા	:	સામર્થ્ય હોવું

www.gkgrip.com

ભાષા વિવેક કહેવતો

1. ઊજળું એટલું દૂધ નહિ	:	બાહ્ય દેખાવાથી છેતરાવું નહિ
2. અણી ચુક્યો સો વરસ જીવે	:	એક વખત નિષ્ફળ કે આફતમાંથી ઉગરી જનાર સફળતાની પરંપરાનો લાભ મેળવે છે.
૩. એક પંથ દો કાજ	:	એકજ વસ્તુથી ઘણા કામ થાય
4. એકડા વગરના મીંડા થવા	:	કિંમત વગરનું થવું
5. ઓળખાણ મોટી ખાણ છે	:	ઓળખાણ હમેશા લાભદાયી નીવડે છે
6. કામ કર્યા તેને કામણ કર્યા	:	કામ કરનાર સૌને પ્રિય લાગે
7. કાંકરે કાંકરે પાળ બંધાય	:	થોડું થોડું કરતા મોટું કામ પણ પાર પડે
8. કુમળું ઝાડ વાળીએ તેમ વળે	:	નાનપણમાં જેટલી સારી ટેવ પાડવી હોય તેટલી પડી શકાય.
9. કોલસાની દલાલીમાં હાથ કાળા	:	દુર્જન સાથે કામ પડવાથી કલંક લાગે
10. ખાડો ખોદે તે પડે	:	કોઈનું બુરું કરવા મથનાર પોતાનુજ ખરાબ થાય
11. ખાતર ઉપર દીવેલ	:	ખર્ચ ઉપર વધુ ખર્ચ
12. ગરજ સરી એટલે વૈદ વેરી	:	સ્વાર્થ પૂરો થતા સંબધ ન રાખનારી વ્યક્તિ
13. ઘરકી મુરગી દાલ બરાબર	:	ઘરની વ્યક્તિની કોઈ કદર થતી નથી
14. ચોરનો ભાઈ ઘંટી ચોર	:	બને સરખા
15. છાશ લેવા જવું ને દોણી સંતાડવી	:	જે કામ માટે જઈએ તેનો નિર્દેશ પણ ન કરવો, કામ કરવું અને તેની શરમ પણ રાખવી તે ઠીક નહિ
16. જાગ્યા ત્યાંથી સવાર	:	દોષ સમજાય કે તરત છોડવો
17. જેવી દષ્ટિ તેવી શૃષ્ટિ	:	જેવા પોતે હોય તેવાજ બીજા લાગે
18.ઝાઝા હાથ રળિયામણા	:	વધારે માણસો હોય તો કામ જલદી અને સારું થાય
19. ઝાઝી કીડીઓ સાપને તાણે	:	ઓસા બળવાન પણ વધારે માણસો વધુ બલાવનાને ફાવે
20. ટકે શેર ભાજી,ટકે શેર ખાજા	:	સારું નરસું સૌ સરખા
21. ડુંગર દુરથી રળિયામણા	:	દુરથી બધુજ સરખું દેખાય,પૂરો પરિચય ના થાય ત્યાં સુધી બધું સારું લાગે
22. ડૂબતો માણસ તરણું પકડે	:	હતાશ થયેલો માણસ ક્ષુલ્લકનો આધાર લે
૨૩. દોરડી બળે પણ વળ ના છોડે	:	પાયમાલ થઇ જાય તોય અકડાઈ ના છોડે
24. દુઃખનું ઓસડ દહાડા	:	સમય પસાર થતા દુઃખની માત્રા ઘટતી જાય

www.gkgrip.com

25. ધીરજના ફળ મીઠા	:	ધીરજ રાખવાથી અનેક લાભ થાય
26. ધોબીનો કુતરો ન ઘરનો ન ઘાટનો	:	બંને પક્ષને પ્રસન્ન રાખનાર નીષ્ફળ જાય છે.
27. નાચવું નહિ ત્યારે આગણું વાંકું	:	કામ ન કરવું હોય ત્યારે ખોટું બહાનું બતાવવું.
28. પહેલું સુખ તે જાતે નર્યા	:	તંદુરસ્તી એ પ્રથમ સુખ છે.
29. પાડાના વાંકે પખાલીને ડામ	:	એકને વાંકે બીજાને સજા
30. બળીયાના બે ભાગ	:	બળવાન માણસ બળના કારણે હમેશા વધુ લઇ જાય.
31. બાર ભૈયા અને તેર ચૌકા	:	જૂથ નાનું પણ મતભેદ ઘણા.
32. ભાવતું હતુંને વૈદે કહ્યું	:	પોતાને ગમતું હોય અને હિતકારી તેજ કરવાનું કહે.
33. ભણ્યો ભૂલે ને તારો ડુબે	:	સમર્થ વ્યક્તિ પણ થાપ ખાઈ જાય.
34. મારે તેની તલવાર	:	સાધનોનો ઉપયોગ કરે તેનું સાધન ગણાય.
35. મીઠા ઝાડના મૂળ ના ખોદાય	:	કોઈની ઉદારતાનો ગેરલાભ ના લેવાય.
36. મુખમાં રામને બગલમાં છરી	:	દેખાવે સારું પણ દિલથી કપટી.
37. રજનું ગજ કરવું	:	નાની વાતને મોટું સ્વરૂપ આપવું.
38. રાત થોડીને વેશ ઝાઝા	:	સમય ઓછો ને કામ ઘણા.
39. લીલા વનમાં સુડા ઘણા	:	લાભ દેખાય ત્યાં ઘણા દોડી જાય.
40. લોભે લક્ષણ જાય	:	લોભ કરવાથી નુકસાન જાય.
41. વખાણી ખીચડી દાંતે વળગે	:	ખુબ વખાણીએ એજ ખરાબ નીકળે.
42. વગ કરે પગ	:	લાગવગથી કામ પાર પાડી શકાય
43. વાડ વિના વેલો ના ચડે	:	ઊંચું સ્થાન મેળવવા માટે કોઈ મોટી વ્યક્તિની ઓથ લેવી પડે.
44. વાતનું વતેસર કરવું	:	નાની વાતને મોટું સ્વરૂપ આપવું.
45. વાર્યા ના વળે તે હાર્યા વળે	:	સમજવાથી જે ન સમજે તે નિષ્ફળતા મળવાથી તે આપમેળે ઠેકાણે આવી જાય.
46. વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ	:	વિનાશ થવાનો હોય ત્યારે બુદ્ધિથી અવળું સુજે.
47. સબસે બડી ચૂપ	:	શાંત રહેવાથી ફાયદો થાય.
48. સસ્તું ભાડુંને સિદ્ધપુરની જાત્રા	:	માર્યાદિત સાધનોથી સુંદર કામ કરવું.
49. સંગ તેવો રંગ	:	જેવી સોબત તેવી અસર પડે.
50. સંપ ત્યાં જંપ	:	સંપથી શાંતિ અને સુખ મળે.
51. સાચને નહિ આંચ	:	સત્યનો સદા જય થાય.
52. સુથારનું મન બાવળિયે	:	સ્વાર્થમાં નજર હોવી.
53. હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યા	:	જેવું કાર્ય કર્યું હોય તેવા ફળ મળે.

www.gkgrip.com

54. હીરાની પરખ ઝવેરી જ જાણે	:	ગુણની કદર ગુણવાન જ કરી શકે.
55. હોઠ સાજા તો ઉત્તર સાજા	:	વાણી-શક્તિથી પણ ગમે તેનો ઉપાય થાય.
56. હૈયે તેવું હોઠે	:	જેવા વિચાર હોય તેવા વાણીમાં ઉતર્યા વિના રહે નહિ.
57. હૈયું બાળવા કરતા હાથ બાળવા સારા	:	પસ્તાવાનું થાય તેના કરતા વગર કહ્યે કામ કરી નાખવું સારું.

www.gkgrip.com